

Δραματικές οι επιπτώσεις της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης στην ψυχική υγεία του πληθυσμού

Το κοινωνικό τοπίο σήμερα στη χώρα μας διαμορφώνεται στη σκιά της χωρίς προηγούμενο χρηματοπιστωτικής κρίσης και της χρεοκοπίας, με τις κοινωνικές ανισότητες να εντείνονται τρομερά και τις στρατιές των ανέργων, των αστέγων, των φτωχών να πυκνώνουν διαρκώς, καταδικάζοντας τον λαό στη δυστυχία και την αρρώστια.

Η οικονομική και κοινωνική κρίση και η μνημονιακή πολιτική που εφαρμόζεται έχει αποδεδειγμένα τραγικές επιπτώσεις σε όλους τους δείκτες υγείας και ψυχικής υγείας του πληθυσμού.

Από σχετικές έρευνες αποδεικνύεται ότι η αύξηση κατά 1% της ανεργίας προκαλεί αύξηση κατά 3% των ψυχικών διαταραχών, κατά 5% των αυτοκτονιών, κατά 30% των προβλημάτων που συνδέονται με το αλκοόλ και κατά 30% της εγκληματικότητας.

Από τα στοιχεία του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τα ναρκωτικά που ανακοινώθηκαν στις 15-11-2011 σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες αυξάνεται τρομακτι-

κά η χρήση νέων συνθετικών ουσιών. Κυκλοφορούν σήμερα γύρω στα 150 νέα προϊόντα (παράγωγα κυρίως αμφεταμινών ή κανναβινοειδών), εξαιρετικά επικίνδυνα.

Παράλληλα αυξάνεται και η διάδοση των λεγόμενων «νέων εξαρτήσεων», από το Internet, τα τυχερά παιχνίδια, την τροφή. Από σχετική έρευνα διαπιστώθηκε ότι το ποσοστό των νέων στην Ελλάδα που είναι εξαρτημένοι από το Διαδίκτυο φτάνει το 3% ενώ αυτών που κάνουν παθολογική χρήση αγγίζει το 11%.

Μεγάλη αύξηση παρουσιάζει επίσης και το ποσοστό των οροθετικών ατόμων, πρόβλημα που, κατά τον υπουργό Υγείας, θα λυθεί αν απελαθούν όλες οι μαύρες γυναίκες που εκδίδονται και μπορεί να μεταδώσουν τον ιό του Aids στα μέλη της ελληνικής οικογένειας!

Την ίδια στιγμή οι υπηρεσίες υγείας και ψυχικής υγείας, όσο ποτέ αναγκαίες για την αντιμετώπιση όλων αυτών των προβλημάτων, απεξαρθρώνονται. Η μείωση των κοινωνικών δαπανών, με βάση

* Η Κατερίνα Μάτσα είναι ψυχίατρος, Επιστημονική Υπεύθυνη του 18 ΑΝΩ.

τις επιταγές του μνημονίου και του μεσοπρόθεσμου, η υποστελέχωση των υπηρεσιών και οι μισθοί πείνας των λειτουργών της υγείας έχουν ως συνέπεια την πλήρη διάλυση του Εθνικού Συστήματος Υγείας και την τρομακτική υποβάθμιση των όρων περίθαλψης του πληθυσμού. Η διακοπή της χρηματοδότησης των προνοιακών δομών έχει καταστήσει την κοινωνική πρόνοια νεκρό γράμμα. Είναι γνωστό το παράδειγμα των 21 χωρών της Ανατολικής Ευρώπης κατά το διάστημα 1991-2002, όπου υπαγορεύθηκαν από το ΔΝΤ οι πολιτικές για την Υγεία με αποτέλεσμα τη μείωση των δεικτών υγείας και ψυχικής υγείας, τη μείωση του προσδόκιμου επιβίωσης και την αύξηση της θνησιμότητας του πληθυσμού από λοιμώδη νοσήματα, από φυματίωση κ.ά., γενικά από την πολύ κακή κατάσταση της υγείας του.

Ειδικότερα στον τομέα της ψυχικής υγείας στη χώρα μας, η απουσία ενός δικτύου πρωτοβάθμιας φροντίδας ψυχικής υγείας (κέντρων ψυχικής υγείας, κέντρων πρόληψης, κινητών μονάδων κ.ά.) αλλά και δομών και υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης (οι ξενώνες και τα οικοτροφεία που δημιουργήθηκαν στα πλαίσια ευρωπαϊκών προγραμμάτων αποασυλοποίησης ωθούνται στην υποβάθμιση των υπηρεσιών που παρέχουν και στο κλείσιμο, λόγω διακοπής της χρηματοδότησης) συνθέτουν το εφιαλτικό τοπίο, μέσα στο οποίο η κυβέρνηση ετοιμάζει το νομοθετικό πλαίσιο της ιδιωτικοποίησης των σχετικών δομών και υπηρεσιών.

Σε μία εποχή που τα ασφαλιστικά ταμεία είναι άδεια και απειλούνται ακόμα και οι πενιχρές συντάξεις, που οι περικο-

πές των μισθών και τα χαράτσια έχουν μειώσει τόσο πολύ το εισόδημα που είναι αμφίβολο αν εξασφαλίζεται η βιολογική επιβίωση της πλειοψηφίας του πληθυσμού, η ανάληψη, νεοφιλελεύθερη πολιτική για την Υγεία απαιτεί από τους πάσχοντες να βάλουν το χέρι στην τσέπη και να πληρώσουν τα προβλήματα ψυχικής υγείας, εξάρτησης κ.λπ. που αντιμετωπίζουν!

Οι περικοπές κατά 50% του προϋπολογισμού του ΚΕΘΕΑ και των κέντρων πρόληψης ΟΚΑΝΑ σηματοδοτούν την πολιτική του στραγγαλισμού των «στεγνών» προγραμμάτων απεξάρτησης και των προγραμμάτων πρόληψης προς όφελος της συντήρησης της εξάρτησης διαμέσου των υποκαταστάτων. Χορηγώντας τις «υγρές χειροπέδες» της μεθαδόνης ή τα χάπια των άλλων υποκαταστάτων, το σύστημα προσφέρει σε ένα διαρκώς διευρυνόμενο νεανικό πληθυσμό ανήσυχων όσο και ευάλωτων κοινωνικών στοιχείων ένα «χημικό μανδύα» καταστολής και κοινωνικού ελέγχου. Τα κέρδη είναι τεράστια, οικονομικά και πολιτικά. Οι εταιρείες παραγωγής υποκατάστατων και τα κυκλώματά τους κερδίζουν αμύθητα ποσά, ενώ ταυτόχρονα σε πολιτικό επίπεδο αναπτύσσεται η ανθούσα επιχείρηση χειραγώγησης ενός ανυπότακτου και εν δυνάμει επικίνδυνου για την κυρίαρχη εξουσία πληθυσμού, που καταδικάζεται να παραμείνει στο κοινωνικό περιθώριο, με την ταυτότητα του «χορηγούμενου» το υποκατάστατο ή και το παράνομο ναρκωτικό παράλληλα, μακριά από το πεδίο της ταξικής πάλης, των διεκδικήσεων και των αγώνων.

Σε αυτές τις συνθήκες αρχίζουν να δη-

μιουργούνται εστίες αντίστασης από ομάδες του πληθυσμού. Μέσα από λαϊκές συνελεύσεις, κοινωνικά δίκτυα, δίκτυα αλληλεγγύης, επιτροπές αγώνα, διάφορες μορφές αυτοδιοργάνωσης και συλλογικότητας εκφράζεται η ανάγκη της δράσης στο πεδίο της κοινωνίας, πεδίο της συνάντησης των βιωμάτων της απόγνωσης, της ματαίωσης, της ντροπής, της μοναξιάς με τα βιώματα της ανυπακοής, της αγανάκτησης, της εξέγερσης, της συλλογικότητας.

Σε αυτό το πλαίσιο η ίδια η αντιμετώπιση της ψυχικής οδύνης, όπως εκφράζεται στην ψυχική διαταραχή, αποκτά και μία πολιτική διάσταση, που αναδεικνύει το αίτημα της κοινής δράσης μιας συμπόσχουσας και μαχόμενης ομάδας. Η φροντίδα σε όλα τα επίπεδα της θεραπείας της κοινωνικής αποκατάστασης και της πρόληψης απαιτεί και προϋποθέτει μία άλλη προσέγγιση της ψυχικής διαταραχής και της εξάρτησης, ανοικτή στην κοινωνία και τον διάλογο, σε σύγκρουση με την αναγωγιστική, θετικιστική λογική και την κυρίαρχη, βιολογικής κατεύθυνσης, ψυχιατρική που επικεντρώνεται στο σύμπτωμα και εξαντλείται στη συνταγογράφηση ψυχοφαρμάκων. Απαιτεί μία κοινω-

νική Ψυχιατρική, που θα ασκείται από τους λειτουργούς της όχι στα ιδιωτικά ιατρεία επί χρήμασι, αλλά μέσα στην κοινότητα και δωρεάν, με το πάσχον υποκείμενο ως συμμετόχο και ενεργό συντελεστή κοινωνικών πρακτικών, που δρουν ιαματικά στον ψυχισμό του, αλλάζοντας τους όρους ζωής του.

Μέσα από τέτοιες συλλογικές πρακτικές αντισυστημικής κατεύθυνσης, όπου πάσχοντες, ειδικοί, μέλη της κοινότητας των καταπιεσμένων ενώνουν τις δυνάμεις τους για να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες της κρίσης στη ζωή τους, μπορεί να οργανωθεί σε όλα τα επίπεδα η συλλογική αντίσταση και η συλλογική ανατρεπτική πράξη, ως μέσον προστασίας του ψυχισμού των πιο ευάλωτων στοιχείων από την αποδιοργάνωση και ως προϋπόθεση για τη βιολογική και την κοινωνική επιβίωση όλων.

Η επιτυχία της συνάντησης της 14ης Ιανουαρίου 2012 στο Πάντειο, όπου συμμετείχαν πάνω από 500 άτομα και αντιπροσωπεύθηκαν 42 λαϊκές συνελεύσεις από το Λεκανοπέδιο, αποτελεί δείκτη των δυναμικών που αναπτύσσονται ήδη μέσα στο κίνημα και μπορεί στο άμεσο μέλλον να πυροδοτήσουν την κοινωνική έκρηξη.